

62.Milli Pediatri Kongresi

Antalya, 14.11.2018

Av. Şahin Antakyalıoğlu
Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı
Koordinatörü

Tel:0533 3621301

Mail:sahinantakyalioglu@hotmail.com

www.cacav.net

Çocuk Adalet Sistemi Temel İlkeleri Çerçevesinde Çocuk İstismarı, İhmali ve Hukuki Boyutu

Çocuk tanımı

Medeni Kanun, Erken ve Zorla Evlilikler

Stratejik Davalama HMK 113

ÇTCS ve Mevzuat TCK 80,103,104,105,226,227

ÇKK tanımlar, tedbirler

ÇİM ve AGO süreci

Yaş büyütme davaları

Kemik yaşı tespiti

TCK 232,233,278,279,280

Yeminden çekinme hakkı ve suçu bildirmeme

Çocukların duruşmada temsili, müdahillik

Adli Destek ve Yardım Hizmetleri Yönetmeliği

(Suç Mağdurunda Yönelik Hizmetlerin

Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik Taslağı)

Temel İlkeler

Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Temel İlkeler (ÇKK m.4)

- ÇHS ve diğer uluslararası belgeler doğrultusunda Çocuk Koruma Kanunu'nun 4. maddesinde de çocuğun haklarının korunması amacıyla çocuk adalet sisteminde göz önüne alınacak temel ilkeler kabul edilmiştir. Bunlar:
- Çocuğun **yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence** altına alınması,
- Çocuğun **yarar ve esenliğinin** gözetilmesi,
- Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle **ayrımcılığa** tabi tutulmaması,
- Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle **karar sürecine katılımlarının** sağlanması,
- Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının **işbirliği** içinde çalışmaları,

Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Temel İlkeler (ÇKK m.4)

- İnsan haklarına dayalı, **adil, etkili ve süratli bir usul** izlenmesi,
- Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun **durumuna uygun özel ihtimam** gösterilmesi,
- Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, **kişiliğini** ve toplumsal **sorumluluğunu geliştirmesinin** desteklenmesi,
- Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile **hapis cezasına en son çare** olarak başvurulması,

Çocuk Koruma Kanunu'ndaki Temel İlkeler (ÇKK m.4)

- Tedbir kararı verilirken **kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi**, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda **yetişkinlerden ayrı** tutulmaları,
- Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde **kimliğinin** başkaları tarafından **belirlenememesine** yönelik önlemler alınması.

Ayrımcılığa Tabi Tutmama İlkesi

- Çocuklar, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrıma tabi tutulamaz (ÇHS m. 2).
- Ayrımcılık yasağı, çocuk adalet sisteminin temel ilkelerindedir.
- Çocuk adalet sistemiyle karşı karşıya kalan, suça sürüklenen çocuklara, **ayırım gözetmeksizin eşit muamele** edilmesini sağlamak için gerekli tüm tedbirler alınmalıdır.

Çocuğun Yüksek Yararının Gözetilmesi

- **Mahkemelerce** yapılan ve **çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde** çocuğun yararının temel düşünce olduğu vurgulanmıştır (ÇHS m3).
- Çocuk adalet sistemi içindeki çocuğun yüksek yararının korunması, ceza hukukunun geleneksel amaçlarının (bastırma/cezalandırma) yerine, suça sürüklenen çocuk söz konusu olduğunda **rehabilitasyonun ve onarıcı adaletin tercih edilmesi anlamındadır.**
- Çocuğun yüksek yararı, çocuğun onur, özgürlük ve eşit muamele gibi haklarına saygı duyulmasını gerektirir.
- Çocuk Koruma Kanunu'nda da çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi, temel ilke olarak kabul edilmiştir (ÇKK m.4/1-b, g).

Çocuğun Saygınlık ve Değer Duygusunu Gözeten Muamelede Bulunma ve Çocuğun Durumuna Uygun Özel İhtimam Gösterilmesi İlkesi

- Suça sürüklenen çocuğa, **taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek** ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele etme ve **durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi** ilkeleri, çocuk adalet sisteminin temel ilkelerindedir (ÇHS m.40/1).
- Bu ilkeler, çocuğun kollukla ilk temasından başlayarak **çocuk adalet sistemindeki tüm süreç boyunca uygulanmalı**, gözlenmeli ve saygı gösterilmelidir (BM Çocuk Hakları Komitesinin Çocuk Adaletinde Çocuk Haklarına İlişkin Görüşü, 4e).

Adil Yargılama İlkesi

- Çocukların muhakemesinde **insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul** izlenmesi bir ilke olarak kabul edilerek (ÇKK m.4/1-f), çocuğun adalet sistemi içinde olabildiğince **kısa süre kalması** sağlanmakta, adalet mekanizmasının işleyişinden olumsuz etkilenmesi önlenmektedir.
- Makul sürede yargılanma, savunma, çocuk mahkemelerinde yargılanma hakları ve masumiyet karinesi bu ilkenin kapsamındadır (ÇHS m.40/2-b).
- Adil yargılama kapsamındaki hak ve teminatların uygun ve etkili bir şekilde uygulanması, **çocuk adaletinin icrasında yer alan kişilerin niteliğine bağlıdır.**

Adil Yargılama İlkesi

- Bu bağlamda polis memurları, savcılar, çocuğun yasal veya diğer temsilcileri, hakimler, denetimli serbestlik görevlileri, sosyal çalışma görevlileri gibi tüm bu profesyonellerin **eğitimi** büyük önem taşır.
- Bu profesyoneller bir çocuğun ve daha da önemlisi bir ergenin **fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal gelişimi hakkında** ve engelli çocuklar, yerinden olmuş çocuklar, sokak çocukları, mülteci veya sığınmacı çocuklar ve ırksal, etnik, dini, dilsel veya diğer azınlıklara mensup çocuklar gibi en **savunmasız konumda olan çocukların özel ihtiyaçları hakkında iyi düzeyde bilgiye** sahip olmalıdır.

Gizlilik İlkesi

- Ceza kanununu ihlal iddiası veya ithamı bulunan her çocuğun kovuşturmanın her aşamasında **özel hayatına saygı** gösterilmelidir [ÇHS m.40/2-b(vii)].
- **“Kovuşturmanın her aşamasında” ifadesi**, kollukla olan ilk irtibattan başlayarak, örneğin bilgi ve kimlik talebi gibi, yetkili bir otorite tarafından verilecek nihai karara veya gözetim, nezaretten ya da özgürlükten yoksunluktan salıverilmeye kadar kovuşturmanın tüm aşamalarını içerir.
- Bu bağlamda amaç, **damgalama süreciyle ortaya çıkacak zarardan kaçınmaktır.**

Gizlilik İlkesi

- Çocuğun **lekelenmemesi** için, çocukla ilgili **tüm işlemlerin gizlilik içinde** gerçekleştirilmesi gereklidir.
- Suça sürüklenen çocukların **kayıtları** kesinlikle **gizli** tutulmalı ve üçüncü kişilerin bilgisine kapalı olmalıdır.
- Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde **kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine** yönelik önlemler alınır (ÇKK m.4/1-l).

Çocuğun Görüşlerini İfade Edebilmesi ve Hakkında Alınan Kararlara Katılımı İlkesi

- Görüşlerini oluşturma yeteneği olan her çocuk, hakkındaki her konuda **görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına** sahiptir. Çocuğu etkileyen **adli veya idari bir süreçte** onun ya doğrudan doğruya veya temsilcisi veya uygun bir makam yolu ile **dinlenmesi** fırsatı sağlanmalıdır (ÇHS m.12).
- Çocuğun dinlenmesi ile yetinilmeyip kararlar oluşturulurken istek ve görüşleri de dikkate alınmalıdır. Böylece **çocuğun hakkında alınacak kararlara katılımı** sağlanır.
- Çocuğun karar sürecine katılımının sağlanması için ise **bilgilendirilmesi** gerekir (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Çocuk Dostu Adalete Dair Rehber İlkeleri III-A; ÇKK m.4/1-a,d).

Çocuğun Toplumla Bütünleşmesini Sağlama İlkesi

- Suça sürüklenen çocuklara yapılan muamelede, çocuğun **toplumla yeniden bütünleşmesine olanak sağlayacak ve onun toplumdaki yapıcı rolünü güçlendirecek** şekilde hareket edilmelidir (ÇHS m.40).
- Bu bakımdan suça sürüklenen çocuğun yaşama, gelişme ve korunma hakları dikkate alınarak, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun, eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesini destekleyecek nitelikte kararlar verilmeli ve uygulanmalıdır (ÇKK m. 4/1-a, h).

Çocuğun Toplumla Bütünleşmesini Sağlama İlkesi

- Çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılarak kapalı bir kurumda tutulmalarının uygun görüldüğü durumlarda, kurumlar temas anından itibaren onların iyileştirilmelerini ve toplumla yeniden bütünleşmelerini temel hedef olarak belirlemelidir (Uluslararası Ceza Reformu Kuruluşu (PRI) ve Kurumlararası Çocuk Adaleti Paneli (IPJJ), Adil ve Etkin bir Çocuk Adaleti için On Adımlı Eylem Planı, para. 9).

Yargı Dışı Yollara Başvurma İlkesi

- Suça sürüklenen çocuğu yargı mekanizması dışında tutmak için topluluk programları, geçici **gözetim**, **danışmanlık** ve suç mağdurlarının zararlarının **tazmini** gibi çeşitli girişimlerde bulunulmalıdır (Pekin Kuralları,11.4).
- Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, **çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele** edilmesi sağlanmalıdır (ÇHS m.40/4).

Özgürlüğünden Yoksun Bırakmanın Son Çare Olması İlkesi

- Özgürlükten yoksun bırakma, çocuğun uyumlu **gelişimi** üzerinde **olumsuz** sonuçlar doğurur ve **çocuğun toplumla yeniden bütünleşmesini ciddi şekilde önler.**
- Uluslararası belgelerde, çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmasının **en son çare olması ve mümkün olduğunca en kısa süre olması** öngörülmektedir (ÇHS m.37-b; Havana Kuralları 1, 2; Pekin Kuralları 17.1).
- Çocuklara idam cezası ve salıverilme koşulu olmayan ömür boyu hapis cezası verilemez(ÇHS m.37-a).

Özgürlüğünden Yoksun Bırakmanın Son Çare Olması İlkesi

Çocuğu özgürlüğünden yoksun bırakan gözaltı ve tutuklama gibi koruma tedbirlerine başvurmaktan kaçınılmalıdır. Tutuklama yerine adli kontrol gibi alternatif seçenekler tercih edilmelidir.

ÇKK'da,

- çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına **en son çare** olarak başvurulması (ÇKK m.4/1- i)
  - tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın **son çare** olarak görülmesi,
  - kararların verilmesinde ve uygulanmasında **toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması** (ÇKK m.4/1- j)
- temel ilke** olarak kabul edilmiştir.

Ayrı Yerde Tutma İlkesi

- Çocukların buldukları **kurumda yetişkinlerden ayrı tutulması** anlamındaki ayrı yerde tutma ilkesi, birçok uluslararası belgede özellikle vurgulanmıştır (BM Cezaevi Asgari Standart Kuralları, m.8/d, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Antlaşma, m.10/3, ÇHS, m.37, Pekin Kuralları, m.26.3; Havana Kuralları, m.29).
- İlkenin **istisnası**; çocuğun kendi yüksek yararı gerektiriyorsa, çocuklar aynı ailenin üyeleri ise ve çocuklar için yarar sağlayacak dikkatli şekilde seçilmiş yetişkinlerle birlikte özel bir iyileştirme programının parçası olmak koşuluyla, yetişkinlerle bir arada olabilir.
- Çocuk Koruma Kanunu m.4/1- k'da “**çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları**” bir ilke olarak kabul edilmiştir.

Ayrı Yerde Tutma İlkesi

- Gözaltına alınan çocukların, **kolluğun çocuk biriminde** tutulacağı, kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde ise çocukların, gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulması gerektiği de ÇKK m.16/1'de hüküm altına alınmıştır.
- Kolluk bünyesinde çocuklarla ilgili işlemlerin yürütülmesi sırasında, bunların soruşturma nedeniyle kolluk biriminde bulunan **yetişkinlerle karşılaşmalarının engellenmesi için gerekli tedbirler** alınır (Uygulama Yönetmeliği, m.16/2).

Ayrı Yerde Tutma İlkesi

- Çocukların haklarındaki tutuklama kararı ve hapis cezasının infazı, çocuk kapalı cezaevleri ve çocuk eğitim evlerinde yerine getirilir (CGİK m.12, CGİK m.15).
- Çocuk hükümlüler ile ilgili gözlem ve sınıflandırma ayrı gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya bunların noksanlığı halinde çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yerine getirilir (CGİK m.23/1-c).
- Çocuk hükümlülerin barındırılması sırasında çocukların yetişkinlerle kanunda sayılan haller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez (CGİK m.63/3).

